

Een verhalenverteller is soms tien personen tegelijk

Jack van der Leden

Verhalen zijn volkscultuur bij uitstek. Wie is er niet groot mee geworden? Kitty Peetoom noemt de verhalen die haar als kind werden verteld 'bedrandverhalen'. Zij is programmeur van het Waterval Internationaal Vertel Festival Zwolle. 'De mooiste verhalen worden er jaarlijks verteld in het eerste weekend van juni. Vertellers uit het buitenland schitteren naast talenten uit de buurt.'

Ruim drie jaar geleden nam Peetoom samen met producent Rob Bults de kleinschalige Zwolse Verteldag over en bouwde deze uit tot het huidige festival van formaat. 'We kunnen inmiddels rekenen op een omvangrijk netwerk van de beste performers uit binnen- en buitenland.' De organisatie achter het festival is Stichting De Verhalenboot, zes jaar geleden in het leven geroepen door dezelfde Peetoom en Bults.

Kleinschalig is Waterval niet meer. Meer dan zesduizend bezoekers trok de derde editie dit jaar, en het evenement groeit nog volop. Onder de verzamelnaam Zwolle Unlimited was de Hanzestad van 1 tot en met 5 juni het decor voor een scala van culturele activiteiten, waaronder Waterval. De sterke formule van het festival, met optredens van tientallen verhalenvertellers afgewisseld met rootsmuziek, maakte het tot een succesnummer.

Waterval werd genomineerd voor Beste Regio Evenement van Nederland 2011. De organisator van deze prijs, Nationale Evenementen Prijzen, kiest hiervoor evenementen uit die positieve invloed hebben op onder andere stadspromotie, toerisme en economische spin-off. Waterval eindigde als derde. Een trotse Peetoom: 'Voor zo'n jong en relatief kleinschalig festival is dit een enorme opsteker. Ook de gemeente en de regio worden er zo op gewezen wat Waterval waard is.'

Oeroude vertelkunst

De Verhalenboot is met al haar activiteiten spil in het vertelcircuit. De stichting heeft als doel oeroude vertelkunst tot leven te brengen door middel van het festival, open podia en voorstellingen in het eigen (drijvende) Verteltheater. Indachtig de wens om de vertelcultuur actief te verspreiden en om de vertelkunst blijvend te vernieuwen, kijkt de organisatie nadrukkelijk buiten de grenzen van het vertellen en verkent ze de breedte van het genre.

Aangezien Nederland geen volwaardige opleidingen in de vertelkunst kent ('Op de hbo-opleiding voor Dramatische vorming komt het vertellen niet verder dan het onderdeel Stemtechniek', merkt Peetoom op), wordt er hecht samengewerkt met De Vertelacademie, die voor getalenteerden onder andere intensieve training en begeleiding verzorgt. Nieuwe artiesten krijgen er de kans om waardevolle podiumervaring op te doen, bijvoorbeeld op Waterval. Niet alleen wordt aanstormend verteltalent onder de vlag van Waterval opgeleid, ook worden hun voorstellingen geproduceerd en veelvuldig uitgezonden naar soortgelijke festivals.

Jack van der Ledenis redacteur van *Boekman*

Het vertellen van verhalen bevindt zich inmiddels ergens tussen de volkse traditie en professionalisering tot een volwaardige podiumdiscipline. 'Een interessante ontwikkeling', vindt Peetoom. 'Heel mooi vinden we de inbreng van de zogenoemde zijinstromers', legt ze uit. 'Dat zijn talentrijke mensen met een podiumkunstachtergrond die al de capaciteit hebben om zich op een podium te presenteren. Het kunnen rappers zijn, muzikanten, dansers, mimeartisten en poppenspelers.' Juist deze podiumkunstenaars kunnen de vertelkunst optillen naar een hoger plan, maar ook verbreden naar andere artistieke disciplines dan puur die van verhalenvertellers alleen. 'Zijinstromers brengen nieuwe speelsheid, nieuw bloed', aldus Peetoom. 'Dat is ook nodig vanwege het soms wat oubollige imago waar het vertellen toch mee te kampen heeft!'

Andere koers

Soms kiest een verteller-in-opleiding uiteindelijk voor een andere koers. Zo koos laatst een getalenteerde rapster toch liever voor de Rockacademie. 'Weet je dat de meeste vertellers-in-opleiding het vertellen gebruiken in hun werk?', vraagt Peetoom. 'Ze passen het geleerde toe als voorlichter, onderwijzer, maar ook in de hulpverlening, zoals maatschappelijk werk. Dat noemen ze dan *healing storytelling*.'

Wat haar persoonlijk fascineert in de vertelcultuur is de bijzondere theatrale vorm waarin het fenomeen verhaal wordt gegoten. De acteur staat op een podium en dient te voldoen aan alle traditionele theaterwetten, maar draagt geen kostuum, verbeeldt geen personage en werkt zonder decor. Een verhalenverteller werkt solistisch, maar kan desondanks een dialoog neerzetten. 'Soms zijn er wel tien personen aan het woord, terwijl er maar één op het podium staat. Ongelofelijk knap', verzucht ze.

Deze bijzondere presentatievorm maakt de voorstelling bovendien tot een zeer laagdrempelige kunstuiting. 'De soberheid van het optreden van de verteller zorgt ervoor dat de toehoorder in alle vrijheid de boodschap kan interpreteren, of zelfs móét interpreteren.' Daarom kun je een bezoek aan een verhalenverteller niet vergelijken met een bezoek aan een theatervoorstelling. 'In het theater krijgt de bezoeker een aangekleed en min of meer rond verhaal te zien en te horen, terwijl de verteller ruimte geeft aan de fantasie van iedere toehoorder', aldus Peetoom. 'Vertellers laten hun publiek werken, hoor.' De beleving van een vertellersuitvoering onderscheidt zich volledig van een toneelstuk of een musical. 'Je merkt het aan het publiek. Ze komen als eenling of in duo's de zaal binnen, maar verlaten de zaal bijna verbroederd, als een groep die gezamenlijk iets intensiefs heeft ondergaan. Samen luisteren geeft leuk contact. Dat is toch helemaal des volks...'